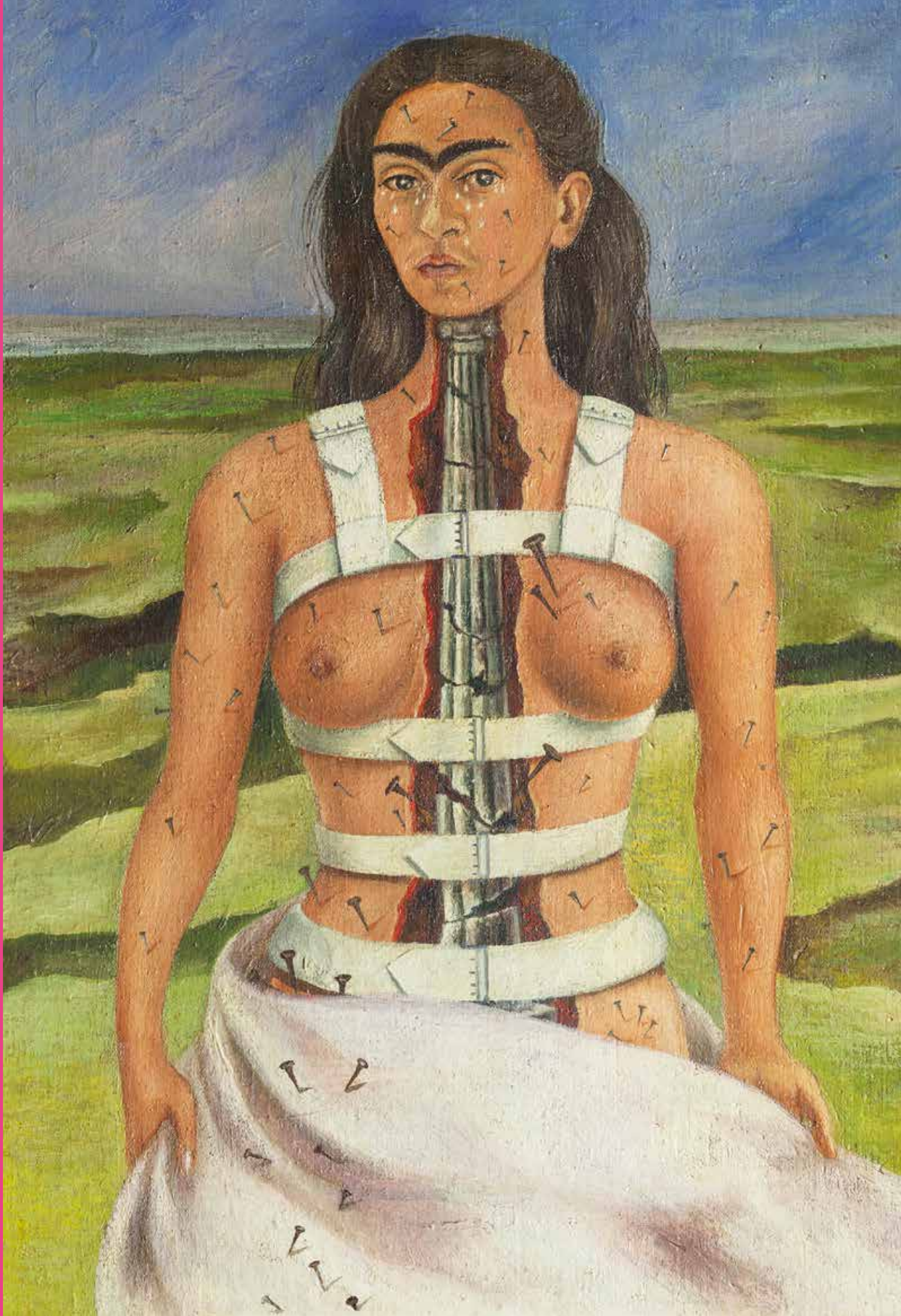

Viva Frida!

LIFE and ART of Frida Kahlo

Visuele expeditie I

- 1-7 Een vrije beeldanalyse van het werk van Frida Kahlo
– Suzanne Hertogs
-

VOORWOORD

- 10 De mooiste droom – Harry Tupan
14 Frida! – Carlos Phillips Olmedo

Life

- 18 Schijn bedriegt – Circe Henestrosa

CATALOGUS I

- 27 Dingen die haar dierbaar waren – Circe Henestrosa

MEET FRIDA – Suzanne Hertogs

- 60 Frida's life – Jan van Zijverden
66 Nickolas Muray ziet Frida
72 Dichtbij Frida – Rannilt Pol
76 At home by Frida & Diego

Art

- 82 Hoe Frida Kahlo haar 'zelf' steeds weer
opnieuw uitvond – Gannit Ankori
94 De anatomische les van Frida Kahlo
– Annemiek Rens

CATALOGUS II

- 105 Schilderijen en tekeningen
– Annemiek Rens

Beyond

- 144 De impact van een fenomeen – Toos Arends

CATALOGUS III

- 155 Kunst – Toos Arends
181 Mode – Neja Kaiser
188 Muziek – Rannilt Pol

FRIDAMANIA – Suzanne Hertogs

- 191 Frida thuis gezien
194 Frida gezien in een wereld van stof
196 Frida gezien in boeken
200 Frida gezien in waarde
-

- 202 Noten
206 Beeldverantwoording
207 Over de makers van dit boek
208 Colofon
-

Visuele expeditie II

- 209-216 Een vrije beeldanalyse van het werk van Frida Kahlo
– Suzanne Hertogs
-

Als twintiger omarmde
ze de traditionele
Mexicaanse kledij

Ricardo Aylluardo, **De familie van Mathilde Calderón y González**, 1890, gelatine zilverdruk, 20,2 x 25,2 cm, Museo Frida Kahlo, Mexico Stad
Opschriften: 'Moeder (Oaxaca) Mathilde Calderón, op 7-jarige leeftijd 1890' en 'Matilde Calderón, nu Kahlo, met vier dochters Matita, Adri, Frida en Cristi.'

Gisèle Freund (1908-2000), **Frida Kahlo werkt aan het portret van haar vader Guillermo**, 1951, foto, 25,5 x 28,5 cm, Museo Dolores Olmedo, Mexico

Bernard Silberstein (1905-1999), **Frida met Tehuana kleding**, 1940, foto, 40,6 x 50,8 cm, Throckmorton Fine Art, New York

Testimonios y Aproximaciones (1977).² Pas na de publicatie van Hayden Herrera's boek *Frida. A Biography of Frida Kahlo* in 1983³ werd ze echt beroemd. Een andere factor die bijdroeg aan Kahlo's bekendheid waren de feministen uit de tweede helft van de twintigste eeuw, die haar als voorbeeld gebruikten in het debat over seksuele politiek en het postkolonialisme.⁴ Later werd ze een internationale ster door de film *Frida* (2002), geregisseerd door Julie Taymor met Salma Hayek in de hoofdrol, Gannit Ankori's boek *Imaging Her Selves* (2002)⁵ – dat het werk van Kahlo duidde als een welbewust onderzoek naar haar geconstrueerde identiteiten – en een grote overzichtstentoonstelling in de Tate Modern in Londen in 2005. Zoek 'Kahlo' op Google en je krijgt meer dan 46 miljoen hits.

TEHUANA KLEDING

Door de ontsluiting van het archief in La Casa Azul kunnen we meer te weten komen over Kahlo's constructie van haar identiteit door onderzoek te doen naar haar etnische afkomst, handicap, politieke overtuigingen en kunst. Ze gebruikte verschillende artistieke vormen om zich te uiten: schilderkunst, fotografie en haar zorgvuldig samengestelde kleding. Als tiener kleepte Kahlo zich op onconventionele wijze, om haar individualiteit te benadrukken en haar beschadigde been te verbergen. Als twintiger omarmde ze de traditionele Mexicaanse kledij die ze de rest van haar leven zou dragen. Ze hield van het idee 'anders' te zijn, en nam op geheel eigen wijze en op haar eigen voorwaarden het onconventionele aan als norm.

Hoewel ze een unieke hybride stijl creëerde, waarbij ze elementen uit verschillende gebieden en perioden bij

Ze schiep een iconisch zelfbeeld, *La Tehuana*

elkaar bracht (bijvoorbeeld kleding uit Guatemala, China, Europa en de VS), identificeerde ze zich vooral met de vrouwen van de oorspronkelijke bewoners van het schiereiland Tehuantepec in de staat Oaxaca in Zuid-Mexico. Prominente Mexicaanse kunstenaars en geleerden, onder wie Kahlo en Rivera, voelden zich aangetrokken tot dit gebied, dat bekend stond om zijn matriachale samenleving en rijke oorspronkelijke cultuur die weerstand bood aan de Europese overheersing. Hoewel Kahlo zelf het schiereiland nooit bezocht, nam ze het kostuum van de regio over en schiep daarmee haar

VIVA LA FRIDA!

Fotograaf onbekend, **Frida Kahlo in La Casa Azul**, ca. 1950, foto, 5,9 x 7,8 cm, Museo Dolores Olmedo, Mexico

TEHUANA-KOSTUUM

Dit topje heeft kruislingse stiklijnen, in kettingsteek aangebracht met een trapnaaimachine, en wordt gedragen boven een katoenen rok met een strook machinaal borduurwerk. De vrouwen uit Tehuana waren dol op bedrukt katoen, waarvan grote hoeveelheden tot in de jaren dertig van de twintigste eeuw werden geïmporteerd vanuit Manchester, Engeland.

Huipil (tuniek), vóór 1954, schiereiland Tehuantepec, Oaxaca, Mexico, muslinkatoen met machinaal borduurwerk (kettingsteek)

Enagua (rok) en holán (ruche), vóór 1939, schiereiland Tehuantepec, Oaxaca, Mexico, rok: geprint katoen met machinaal borduurwerk (kettingsteek); ruche: katoen

Museo Frida Kahlo, Mexico Stad (tuniek en rok); Colección Cibeles Henestrosa (ruche)

LANGE TUNIEK EN ROK

Hoewel pauwen van oorsprong niet in Mexico leven, waren ze een populair onderwerp in zelfgemaakte streekdracht. Deze *huipil* werd waarschijnlijk vervaardigd voor de handel, omdat het borduurwerk groter is dan dat van kleding gedragen door de lokale bevolking. De rok is versierd met een brede satijnen band en werd speciaal voor Kahlo gemaakt.

Lydia Whitlock, **Frida Kahlo** bij een schets voor de muurschildering **Pan American Unity** die **Diego Rivera** maakt voor het **San Francisco City College**, 1940, foto, 24,5 x 19,7 cm, Museo Dolores Olmedo, Mexico

Huipil (tuniek), vóór 1954, Mazatec-gemeenschap, Huautla de Jiménez, Oaxaca, Mexico, katoen met handborduurwerk in katoengaren (steelsteek), Museo Frida Kahlo, Mexico Stad

Rok, vóór 1954, Coyoacán, Mexico Stad, Mexico, synthetische menggarens, bewerkte satijnen band, Museo Frida Kahlo, Mexico Stad

ECLECTISCHE RINGENCOLLECTIE

Kahlo's ringencollectie was uitgebreid, eclectisch en voortdurend aan verandering onderhevig. Tijdens de laatste jaren van haar leven werden haar ringen opvallend vaak genoemd en stonden ze regelmatig op foto's. Volgens fotografe Gisèle Freund 'droeg zij om iedere vinger enorme ringen met fraai gesneden edelstenen', hoewel vele daarvan slechts een bescheiden waarde hadden. Ze werden vaak uitgewisseld als teken van vriendschap. Hayden Herrera, Kahlo's biograaf, beschreef hoe 'mensen ze aan Frida gaven en ze deze met impulsieve vrijgevigheid net zo vaak weer weggaf'.

Verzameling ringen, vóór 1954, Mexico, zilver met rood gelaagd agaat; zilver met turquoise en jadeiet; verguld koper; zilver met opgesmolten glasplaatje; goud met roos-geslepen diamanten, Museo Frida Kahlo, Mexico Stad

Lola Álvarez Bravo (1903-1993), **Frida Kahlo**, 1952, gelatinezilverdruk, 22,7 x 18,5 cm, Museo de Arte Moderno, Mexico Stad

Antonio Pineda (1919-2009), **Armband van zilver en amethyst**, Taxco, Mexico, jaren 40, Museo Frida Kahlo, Mexico Stad

Fotograaf onbekend, **Frida Kahlo**, 1931, foto, 5,6 x 4,5 cm, Museo Dolores Olmedo, Mexico

Fotograaf onbekend, **Frida Kahlo en Diego Rivera** in La Casa Azul, rond 1930, foto, 6,2 x 9,8 cm, Museo Dolores Olmedo, Mexico

1932

Frida en Diego verhuizen tijdelijk naar Detroit

1934

Diego gaat vreemd met Frida's zus Cristina

Er zijn twee grote ongelukken in mijn leven geweest. Het ene was de tram en de andere was Diego. Diego was vervuit de ergste

Fotograaf onbekend, **Frida op de kunstacademie in Detroit**, 1932, foto, 11 x 16 cm, Museo Dolores Olmedo, Mexico

1933

Frida en Diego gaan in hun nieuwe huis in San Angel wonen

1935

Frida en Diego gaan uit elkaar

1936

Frida geopereerd aan haar voet

1938

Frida heeft in New York haar eerste solo-tentoonstelling

1937

Frida maakt veel schilderijen

Nickolas Muray (1892-1965), **Frida Kahlo met kunstenaar en etnoloog Miguel Covarrubias**, 1938, foto, 10,8 x 14,7 cm, Museo Dolores Olmedo, Mexico

Lucienne Bloch (1909-1999), **Frida Kahlo op de terugweg uit Detroit**, 1932, foto, 7,4 x 5,5 cm, Museo Dolores Olmedo, Mexico

Fotograaf onbekend, **Frida Kahlo**, rond 1933, foto, 8 x 5,2 cm, Museo Dolores Olmedo, Mexico

1939

Frida doet mee aan een tentoonstelling in Parijs

Het Louvre koopt zelfportret *The Frame*

1939

'De kunst van Frida Kahlo is als een lint om een bom'

— Andre Breton

1939

Frida en Diego scheiden

1940

Frida en Diego hertrouwen

*Waarom noemde ik je 'mijn Diego'?
Je was nooit en zal nooit van mij
zijn. Je bent van jezelf ...*

Nickolas Muray (1892-1965), **Frida Kahlo ligt in het ziekenhuis van Mexico Stad op haar rug te schilderen, op de achtergrond kijkt Miguel Covarrubias mee**, 1940, foto, 11,9 x 15,2 cm, Museo Dolores Olmedo, Mexico

1941

Frida en Diego verhuizen terug naar La Casa Azul

1942

Frida gaat lesgeven aan de kunstacademie La Esmeralda

Fotograaf onbekend, **Diego Rivera en Frida Kahlo op het terras van La Casa Azul**, rond 1945, foto, 5 x 7,5 cm, Museo Dolores Olmedo, Mexico

Guillermo Zamora (1915-2002), **Diego Rivera en Frida Kahlo bij La Casa Azul**, rond 1952, foto, 12 x 17,5 cm, Museo Dolores Olmedo, Mexico

Frida Kahlo in blauwe blouse,
1939, foto, 32,4 x 24,1 cm,
Throckmorton Fine Art, New York

Frida Kahlo (zittend op dak, sigaret in de hand),
1946, foto, 36,8 x 27,3 cm,
Throckmorton Fine Art, New York

DE LIEFDE VOOR DIEGO

Er zijn twee vrijwel identieke versies van *Diego en ik* dat het huwelijk van Frida en Diego memoreert. Kahlo schilderde één versie voor Rivera (dit schilderij) en één voor haarzelf. Op de bijzondere lijst vol schelpen staan de gedenkdata: 1929 als het jaar van hun huwelijk en 1944 als het jaar waarin zij hun vijftienjarig jubileum vierden. Kahlo telde de periode dat zij gescheiden waren (van eind 1939 tot hun tweede huwelijk in december 1940) niet

mee. Dat zij (weer) samen waren en bij elkaar hoorden was waar het om draaide. Het portret zelf verbeeldt die innige verbondenheid. De twee helften van hun gezichten vormen één geheel. Dat het huwelijk niet altijd over rozen ging, wordt gesymboliseerd door de stekelige, maar met elkaar verstrengelde wortels die het echtpaar bijeenhouden. De schelpen staan voor het mannelijke en vrouwelijke geslachtsorgaan. Dit schilderij gaat niet alleen over de liefde van Frida voor Diego, maar over de relatie tussen man en vrouw in het algemeen. Dat wordt versterkt door de vrouwelijke maan en de mannelijke zon die rechts op het schilderij staan afgebeeld.

Diego en ik, 1944,
olieverf op masoniet,
12,3 x 7,4 cm,
privécollectie

Fotograaf onbekend, **DIEGO RIVERA**
IN LA CASA AZUL, rond 1945, foto,
24,8 x 20,3 cm, Museo Dolores
Olmedo, Mexico

Lola Alvarez Bravo (1903-1993)
FRIDA MET HOND, 1944,
foto, 25,4 x 20,3 cm,
Throckmorton Fine Art, New York

MODERNE MARTELAAR

In *Zelfportret met aapje* schilderde Frida Kahlo zichzelf te midden van haar liefingsdieren: het aapje dat een arm om haar heen heeft geslagen en de hond Señor Xólotl (genoemd naar de Azteekse god van de dood). De kunstenaar had een heleboel dieren en beschouwde ze als de kinderen die zij nooit zou krijgen. Drie paar ogen kijken de toeschouwer indringend aan. Kahlo draagt het haar in de authentieke dracht uit Zuidoost Mexico. De doorlopende wenkbrauw en het haar boven de lip benadrukken haar onconventionele schoonheid. Het werk bevat ook een aantal vervreemdende elementen, zoals het Precolumbiaanse beeldje rechts dat verwijst naar het voor Kahlo authentieke Mexico waar zij zich verbonden mee voelde. Het lint verbindt iedereen met elkaar en wordt bijeengehouden door een spijker die bijna echt lijkt. Dit is niet alleen een illusionistisch trucje dat in de kunstgeschiedenis *trompe l'oeil* genoemd wordt, maar verwijst waarschijnlijk ook naar het katholieke geloof zoals dat in Mexico beleefd wordt. De spijker staat daarin symbool voor het martelaarschap van Christus. Kahlo toonde zich in meerdere schilderijen als een moderne martelaar en dit lijkt ook weer een verwijzing hiernaar. Het is één van haar beste zelfportretten.

Zelfportret met aapje, 1945,
olieverf op doek, 56 x 41,5 cm,
Museo Dolores Olmedo, Mexico

*Wat me niet
doodt, voedt me*

DWANGVOEDING

De houten stellage waar normaliter haar schildersdoek aan bevestigd is, houdt dit keer een trechter vast. Deze puilt uit van enorme hoeveelheden voedsel die bij Kahlo naar binnen gestopt worden: hele kippen, varkens, vissen en worsten. Ook is er een gesuikerde schedel te zien met Frida's naam erop. Deze had ze gekregen van Diego toen ze in het ziekenhuis lag. Kahlo ligt in het schilderij onder een dekbed van microscopische organismen die waarschijnlijk verwijzen naar de kwetsbaarheid van het menselijk lichaam. Frida was door haar ziekzijn en de vele behandelingen erg dun geworden en de dokter schreef haar absolute rust en dwangvoeding

voor. Achterop het schilderij noteerde de kunstenaar: 'A mí ya no me queda ni la menor esperanza... todo se mueve al compás de lo que dicta la panza...' ('Ik heb geen hoop meer... alles beweegt op het ritme van de buik'). Frida's bed staat in een desolaat vulkaanlandschap waar- bij de vele scheuren in de grond haar gebroken lichaam symboliseren. De zon en de maan verwijzen naar de Azteekse opvatting over de eeuwigdurende strijd tussen licht en duisternis.⁵⁹

Zonder hoop, 1945, olieverf
op doek op masoniet,
28 x 36 cm, Museo Dolores
Olmedo, Mexico

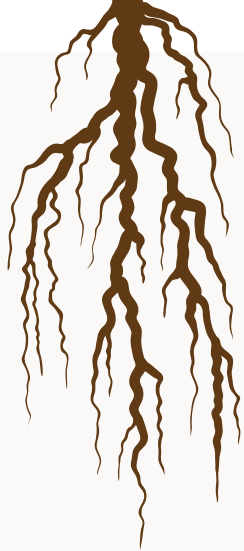

VRUCHT

Het was Frida Kahlo na haar traumatische miskraam in het Henry Ford Ziekenhuis in 1932 pijnlijk duidelijk geworden dat zij weliswaar zwanger kon worden, maar dat zij waarschijnlijk nooit een kind levend op de wereld zou kunnen zetten. Hierna verloor ze nogmaals haar ongeboren kind, dit keer niet van Diego maar van een minnaar.⁶⁰ Dit schilderij maakte ze vlak na deze gebeurtenis. *Zon en leven* toont een aantal planten in de vorm van manne-

lijke en vrouwelijke geslachtsorganen die allemaal in een ander stadium van de voortplanting en zwangerschap zijn. In één bloem is duidelijk een foetus te herkennen. Net als het oog in de zon die zij eronder schilderde, zijn tranen te zien. De zon staat ook hier weer symbool voor vruchtbaarheid. Het schilderij doet denken aan *Bloem des levens* dat zij een paar jaar eerder schilderde.

Zon en leven, 1947,
olieverf op masoniet,
40 x 49,5 cm,
privécollectie

Colofon

Deze publicatie verschijnt ter gelegenheid van de tentoonstelling *Viva la Frida! Life and Art of Frida Kahlo* in het Drents Museum, Assen van 8 oktober 2021 t/m 27 maart 2022.

EINDREDACTIE

Annemiek Rens

AUTEURS

Circe Henestrosa, Gannit Ankori, Annemiek Rens, Toos Arends, Neja Kaiser en Rannilt Pol met dank aan Josefina García

ART-DIRECTION, GRAFISCH ONTWERP EN VISUALS

Suzanne Hertogs, Ontwerphaven

VERTALING

Paul Hulsman en Kist & Kilian

UITGAVE

© 2021 WBOOKS/Drents Museum/de auteurs

ISBN 978 94 625 8458 7 (Nederlandse editie)

ISBN 978 94 625 8459 4 (English edition)

NUR 646

W BOOKS

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.

© c/o Pictoright Amsterdam 2021

Het Drents Museum wordt gesteund door:

HOOFDSPONSOR VAN HET MUSEUM EN PRESENTING
PARTNER VAN DE TENTOONSTELLING

SPONSOR

SUBSIDIEGEVER VAN HET MUSEUM EN VAN
DE TENTOONSTELLING

SUBSIDIEGEVER

BEGUNSTIGER

BEGUNSTIGER VAN HET MUSEUM EN VAN
DE TENTOONSTELLING

De tentoonstelling *Viva la Frida!* is mede mogelijk gemaakt door:

PARTNERS

Banco de México Diego Rivera
& Museo Frida Kahlos Trust

HOOFDSPONSOR

SPONSORS

FINANCIERS

INDEMNITEITSVERSTREKKER

De tentoonstelling is mede mogelijk gemaakt door de
rijkssoevereïteit: De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
heeft een indemniteitsgarantie toegekend.

SAMENWERKINGSPARTNER

MET DANK AAN

